

Új szervezetű ellátó egységek és alegységek működésének néhány elvi kérdése

Deák Péter alezredes

Egy működési elv megfogalmazásához a tevékenység legjellemzőbb tényezőit kell kiemelni. Az egyes anyagi biztosítási tagozatok részfeladataitól elvonatkoztatva, a legfontosabb tevékenységi területeket különböző szempontok szerint rendezve, az anyagi biztosító szerv működésének szöveges modelljét kapjuk meg, az alábbiak szerint:

Az elhelyezési körletben üres járművekkel szétbontakozva (1) — átveszi az ellátmányi anyagokat a kiszállítást végrehajtó — előjáró által irányított — eszközökről (eszközöket) (2) — azokat rakomány, szállítmány és lépcső szerint csoportosítja néhány irányban, illetve mélységben (3) — haladéktalanul megkezdi az anyagok felhasználók felé való közelítését, szállítását (4) — az alárendelt felhasználók objektumaiban vagy azok közelében anyagátadási céllal szétbontakozik (5) — végrehajtja az anyagok jelentős részének átadását (járművekkel együtt, esetleg átrakással) (6) — az üres gépjárművekkel és a megmaradt anyagokkal szétbontakozva marad (7) — majd ebben az állapotban újból átveszi az ellátmányi anyagokat az előjárótól.

Kapus Gyula alez. nemrég megjelent tanulmányában az ellátás-után-szállítás egy napi folyamatát három ütemre bontja az alábbiak szerint:

1. *ütem*: — zászlóalj hadtápok készleteinek átadása,
— aknavető löszér készletek átadása a harcoló alegységek részére.
2. *ütem*: — kivont (vagy a harcrendben hozzáférhető) alegységek feltöltése az ezred készleteiből,
— a hadosztály készletei egy részének átvétele.
3. *ütem*: — következő harcfeladatra való teljes feltöltés.

Kapus alezredes konkrét ütemezésével és folyamatba foglalásával, egyetérték, véleményem szerint az általam megfogalmazott általános sémmával megegyezik. Az előbbieken megfogalmazott tevékenységi modellt elvonatkoztatva, *csak a főtevékenységre konkretizálva az 1. sz. mellékletben kísérlem meg kifejezni.*

Az ellátó egységek és alegységek működése az anyagi biztosítás rendszerén belül valósul meg, azon belül elégíti ki követelményeket. Ezek a szervezetek — jelenlegi elveink szerint — az anyagi biztosítás egyes szintjein ellátási szakaszokat képeznek. Az egyes ellátási szakaszokat a klasszikus elképzelés és megfogalmazás alapján utánszállítási tagozatok kötik össze. (2. sz. melléklet.)

Az anyagi biztosítás fogalma azonban egységesen magába foglalja az ellátást és szállítást (ezen belül tárolást) és ezt az egységes értelmezést tükrözik a szervezet fejlesztésének irányai is.

Nem beszélhetünk a továbbiakban szintenként ellátási szakasról és azokat összekötő utánszállítási tagozatokról, amelyeken folyó tevékenységért megoszlik a felelősség, hanem a szintenként létesített és szerepet kapó *anyagi biztosítási tagozatokról*, melyeknek teljedelmét és sémáját a 3. sz. melléklet szemlélteti.

A korszerű harc körülményei között, amikor a harceljáráshoz alkalmazkodva az anyagi biztosításban is a mozgékony és rugalmas formákat kell keresnünk, egyre gyakoribb lesz az egyes tagozatokra szervezett ellátó alegységek nem csupán együttműködő, hanem együttes tevékenysége.

A módosult, napról-napra változó és tökéletesedő harceljárás, a harcoló alegységek és egységek tevékenységi formája követelményeként *meghatározza* a hadtáp működésének rendjét és formáit, a haditechnikai tényezők és a csapatszervezet változásai következtében kialakult új szervezetek pedig *lehetővé teszik, biztosítják* az új eljárások alkalmazását.

Az alegységek korszerű harceljárásához alkalmazkodó új hadtáp eljárási formák a régi szervezeti keretek között is utat törnek és törtek maguknak. Függetlenül a régi szervezetek decentralizáltságától, a gyakorlatban a raktár és szállító csapatok együttesen tevékenykedtek, létrejöttek az anyagátadó pontok, az elmúlt években megjelent az alárendeltek anyagi eszközökkel való megerősítésének gyakorlata.

Világos, hogy a manőver jellegű, páncélozott szállító technikával megvívott és tömegpusztító fegyverek csapásaira épített harctevékenység anyagi biztosításához sablonmentes, rugalmas, mozgékony, mondhatni forradalmi módszerek és eljárások *kellenek*. Ezek az eljárások *azonban* a követelmények által létrehozott új szervezetek keretein belül már nem maradhatnak kezdeményezések, azokat rendszerbe kell foglalni, azaz meg kell fogalmazni ezen új szervezetekre vonatkozó működési elveket.

Az új szervezetek az úgynevezett átrakás nélküli szállítás, illetve a gépjármű szállító eszközök rendszeres cseréjével végrehajtott utánszállítás útjából minden akadályt elhárítanak.

A kérdés pontos értelmezése szempontjából úgy kell állást foglalnom, hogy a meghatározás, a fenti kifejezés nem pontosan azt tükrözi, amit alatta értenünk kell. Itt nem a gépjárműveknek, a rakott és üres eszközöknek egyszerű, a szó szoros értelmébe vett cseréjéről van szó. A korszerű csapathadtápban az anyaggal együtt sajátos csomagolást alkotó, észszerűen málházott járművek szállító-ellátó egységbe vannak szervezve, de ezen túlmenően szállítmányokba vannak csoportosítva. E járművek maximális határig való továbbfuttatásáról és — ezzel egyidejűleg, ennek ellen-

irányaként — a pillanatnyilag üres járművek előljárához való bevonásáról beszélünk. Ezért nem „átrakó”, hanem *anyagátadó* pontok vannak, ahol a szállítmányok parancsnokai az odáig vezetett alegységeket tagolják és rendezés után továbbfuttatásra átadják. Regisztrálják a továbbszállítás útvonalát, átveszik a gyülekező üres járműveket és meghatározzák részükre a vételezés helyét.

Itt tehát tulajdonképpen az előljárá és alárendelt járműveinek közös, állandó körforgásáról van szó, mely körforgás csak a mozgó vagy alárendelt készletek stabil kialakulásának ideiglenes időszakában áll le, szűnik meg.

Hangsúlyozom és megismétlem, hogy *a gépkocsi szállítmányok rako-dás nélküli továbbfutását, cseréjét, a fogadó anyagi biztosítási tagozat felelős parancsnokának elhatározása alapján történő osztott továbbítását alapelvnek kell tekinteni. Véleményem szerint az anyagátadásnak ez a főformája, mely alól csak egyes anyagok vagy egyes időszakok, körülmé-nyek kivételek és perspektívában ezek is csökkennek.*

Kivételek lehetnek azok az anyagok, amelyek egyes ta-gozatokon szét- és újracsomagolást követelnek meg, vagy me-lyek egyedi utalványozás alapján kerülnek továbbításra. Az ilyen anyagok köre egyre szűkül. Az élelmezési anyagok egy-ségcsomagolási rendszere gyakorlatilag zászlóalj szintig lehe-tővé teszi az osztatlan továbbítást. A technikai anyagokkal, egészségügyi anyagokkal való ellátás rendszere is egyre in-kább a komplettekre irányul.

Azok az anyagok, melyek továbbra is az egyes anyagi biz-tosítási tagozatokon átcsomagolásra vagy egyedi utalványo-zásra kerülnek, nem gyorsan fogyó anyagok, a velük való el-látás nem jelentkezik a harcnapon belül, főleg nem megismét-lődő módon és nem elsődrendűen.

Ettől függetlenül elképzelhető, hogy az olyan anyagátadó pontokon, ahol lényegében a szállító alegységek cseréje, il-letve közvetlen továbbfuttatása történik, néhány anyagfajta vonatkozásában gyors átrakodást kell szervezni. Ezek a számban csekély kivételek nem téríthetnek el bennünket attól, hogy az előbbiekből kifejtett anyagátadási módszert alapvetőnek és követendőnek tekintsük.

Minden elvi alapokon megkonstruált szervezet, mely rendszerelméleti szempontból nyílt, meghatározott körülmények közepette és követelmé-nyek alapján működik. A tevékenység folyamatában a szervezet egymás-tól világosan elhatárolt alrendszerei kapcsolatba lépnek egymással. E kap-csolat a működés különböző fázisaiban lehet erőteljes és lehet laza.

Ez az általános szabály, törvényszerűség valamennyi kibernetikai rendszerre, ezen belül mind a gazdasági, mind a katonai szervezetekre érvényes.

A szárazföldi csapatok különböző hadrendi elemei, egységei a harc, de már ennek megszervezése folyamatában is eredeti szervezetüktől eltérő csoportosítást vesznek fel. A *hadrend*, az állománytábla szerinti csoporto-sítás felbomlik, a személyi állomány és technika szempontjából külön

szervezett alegységek összeolvadnak és a feladat megvívása szempontjából legcélszerűbb csoportosítást, *harcrendet* vesznek fel. Ez a harcrend csak a legkritikább esetekben egyezik meg az eredeti szervezettel.

Ez a törvényszerűség a tárgyalt kérdés vonatkozásában az ellátó szervezeteken belüli még fokozottabb integrációt, a különböző rendeltetésű alegységek még fokozottabb együttműködését jelenti.

Az ellátó egységek, alegységek első újrendeződése akkor történik meg, amikor az egyes anyagok az erre a célra kijelölt szállító alegység járművein málházásra kerülnek és ezzel egyidejűleg a tároló alegységből az erre hivatott szakszemélyzet a szállító alegység parancsnokánál jelentkezik. Ettől a pillanattól kezdve a szállító eszköz, az azon szállított anyag és az anyag kezelésére-tárolására hivatott szakszemélyzet egy közös, integrált elemben tevékenykedik a kijelölt parancsnok utasításai alapján.

A harc egyes fázisai, a támadó vagy védelmi harc feladat végrehajtásának egyes szakaszai az anyagi biztosítással szemben differenciált követelményeket támasztanak. E követelményekhez igazodva valósul meg az eredeti szervezetek második újra rendeződése. Ekkor ugyanis az anyaggal málházott és raktárszemélyzettel megerősített különböző szállító alegységekből részlegek kerülnek kiemelésre és megkezdődik a komplex szállítmányok képzése.

E jelenségek részletes elemzésére az anyagi biztosítás eljárásainak vizsgálata során részletesebben is kitérek.

Az ellátó egységek és alegységek csoportosítása a terepen

Megállapíthatjuk, hogy a működési formák általában az ellátó egységek és alegységek ideiglenes helyhez kötöttségét követelik. A helyhez kötöttség azonban egyetlenegy harcmódban sem lehet állandó, mert a csapatok helyzetének megváltozásával kapcsolatban a leszakadás vagy az ellenség harci alegységeivel való találkozás veszélye áll fenn, az áttelepülés tehát természetes és tervezhető tevékenység.

A helyből végzett tevékenység problematikája nem csupán anyagi biztosítási kérdés. A stacionális működési követelmény még élesebben fennáll a különböző tűzeralységeknél, ahol az állásváltoztatás ideje és az új tűzelőállások elfoglalásának helye a tüzércsapatok harcának igen fontos kérdése.

Korlátozottabb mértékben ugyan, de helyhez kötött tevékenység jellemző a vezetés egyes szerveire is. A vezetési pontok ma még bizonyos feladatokat nem képesek mozgás közben megoldani, ezért áttelepítésük, helyük kiválasztása és gyors elfoglalása a vezetés egyik alapvető kérdése.

Mindezt csupán azért fejtém ki, mert szükségesnek látom kihangsúlyozni, hogy az ideiglenes helyben végzett tevékenység *nem a mozgékony-ság ellentéte*, és nem jelenti azt, hogy a szállító-ellátó egységek és alegységek mozgékony-ságukat elvesztették volna. Mozgékony-ságuk éppen abban áll, hogy *képesek helyüket gyorsan változtatni* és nem abban, hogy minden tevékenységüket mozgás közben végzik el.

Mit kívánok mindezzel bizonyítani?

Elsősorban azt, hogy az ellátó egységek teljes tömegével, valamennyi eszközével — ebbe beleértve a harc közvetlen biztosításához nem szükséges eszközöket is — a működés alábbi leegyszerűsített formája lehetetlen, nem valósulhat meg:

ÁTTELEPÜLÉS — MŰKÖDÉS — ÁTTELEPÜLÉS

Következésképpen a működés mozgékonyabb, kisebb kötelékekre épített, mélységben és irányban decentralizált formáiról kell beszélni. Olyan mozgékony elemeket kell alkalmazni, melyek szétbontakozása, tevékenysége, az utakon való mozgása rövid, nincsenek kötte maximális lemaradási és minimális felzárkózási távolságokhoz, működési tevékenységük időszakában úgyszólván a harcrend elemévé válnak.

A hadtáp alegységek tevékenységüket a terepen hajtják végre. A harctevékenység folyamatos biztosítása a terepen a harcrend konkrét követelményeinek és az előjáró elgondolásának megfelelő komplex, rugalmas, operatív csoportosítást követel meg. A hadtáp alegységek terepen történő csoportosítása tehát lényegében a hadtáp „harcrendje”, melyet a magam részéről a hadtáp lépcsőzésének fogalmával fejezek ki. *A hadtáp lépcsőzése alatt a hadtáp csapatok és készletek terepen és utakon történő olyan csoportosítását értem, mely az adott harcfeladat biztosítási követelményeinek legjobban megfelel.*

A hadtáp első lépcsőjének sajátos feladata van. Miután a harcot a csapatok feladatszakaszokra bontva hajtják végre és azokon belül a harcrend és az együtműködés lényegében nem változik, az anyagi biztosítás mechanizmusa is ehhez a szakaszossághoz kell igazodjék. A hadtáp első lépcsőjében csoportosított szállító-ellátó alegységeknek, részlegeknek az az alapvető rendeltetésük, hogy a soron következő feladatszakaszban biztosítsák az annak teljesítéséért közvetlenül tevékenykedő harcrendi elemeket. Konkrétabban fogalmazva a közelebbi (további stb.) feladat teljesítésekor pótolják az azt végrehajtó első lépcső és tartalékok elfogyott készleteit és ezzel teremtsék meg a lehetőségeket az új harcfeladatba való átmenetre.

Ezek szerint a hadtáp első lépcsője az abba szervezett szállító-ellátó alegységek és készletek csoportosítása, mely a további harctevékenység zökkenőmentes biztosítása érdekében egy adott harcszakasz fő csoportosítása készleteinek pótlására hivatott.

Az első lépcső tehát közvetlen befolyással bírhat a harc végrehajtására és ezért csak közvetlen harci anyagokat tartalmaz. Elemeit a meghatározott harcászati követelményeknek megfelelő elhatározás alapján összeállított komplex szállítmányok képezik.

Miután itt nem fuvarozási vagy forgalmi értelemben vett szállítmányról van szó, ezeket

szállító lépcsőnek nevezem.

A szállító lépcső az alábbi követelményeknek felel meg:

— parancsnoki gondolatmenet, tehát előrelátás által kialakított, komplex összetételű; azt tartalmazza és adja át, *amire* szükség van;

— a szükséglet helyén képes rövid idő alatt megjelenni és az anyagot bármely alsóbb tagozatnak átadni, amikor kell;

— kis tömegű, a terepen könnyen lehet elhelyezni, ezért készleteit ott adja át, ahol kell.

A jelenlegi kialakult gyakorlat szerint ezek az első lépcsőben útbaindított szállító lépcsők készleteiket átadó ponton adják át, ahol — mint már állást foglaltam — elsősorban az oszlopok, illetve járművek átadása, másodsorban terhek átrakása történik. Ha a készletátadás huzamosabb ideig tart, az átvevő alárendeltek meghatározott ütemezésben érkeznek, a szállító lépcsőbe csoportosult járművek a harcrendhez közel, részlegesen települnek, járműveik tartósabban bontakoznak szét. Ebben az esetben a szállító lépcső ellátó pontként működik, melynek a közvetlen anyagátadáson kívül más funkciója is lehet.

A szállító lépcsőkben levő készletek tehát meghatározott rendeltetéssel útbaindított szállítmányok, utánszállítás alatt álló anyagok, melyek átadását illetően már döntés van és ennek konkrét helyére és időpontjára a komplex hadtápbiztosításért felelős hadtáphelyettes intézkedik. Ha úgy tetszik, ezek az anyagok már „kiadásba vannak helyezve”, ebben a vonatkozásban tehát a szállító lépcsők komplex anyagi biztosítási fogalmat képeznek, teljes kifejezői a szállítás és a tárolás egységének.

Miután az általam szállító lépcsőnek nevezett elemek készleteiket pontokon, mégpedig anyagátadó vagy ellátó pontokon adják át, a szállító lépcső vagy az anyagátadó, illetve ellátó pont egy elem dinamikus, illetve stacionális működési formája, kisorolásuk az ellátó szervezetből lényegében az áttelepülés időben és térben decentralizáltan végrehajtott módját jelenti.

Ezért véleményem szerint az új típusú ellátó szervezetek működésére legjellemzőbb elemek és formák a szükségletnek megfelelően, elhatározás alapján útbaindított szállító lépcsők, illetve az alárendeltek komplex összetételű szállító lépcsőkkel való megerősítése, mely utóbbi az előbbiekből felsoroltak egyik formája.

Amikor a készletek átadása megtörténik, a tevékenység beteljesedik, járműveiket üresekre cserélik, vagy átrakással leürítik, a szállító lépcső beolvad az ellátó egység, alegység zömébe, vagy felkészül az adott helyen az előjáró által biztosított új készletek átvételére.

Az anyagi biztosításra hivatott alegységek szállító-lépcsőkre való megosztására egyéb esetekben is szükség van. Lényegében szállító lépcsőket különítünk ki az alárendelt tagozatok tartós megerősítése, illetve az egyes irányok részére létrehozott részlegek, összevont harci osztagok, légi-deszantok, előrevetett osztagok anyagi biztosítása esetén.

A szállítmányképzés elvei

Az egyes szállító lépcsők komplex összetételűek, többféle anyagot tartalmaznak azok szállító eszközeivel együtt. A szállító lépcső tehát, az eredeti szervezetnek harc által követelt, második ideiglenes felbomlását jelenti. Itt az anyagi biztosításban részt vevő szervek még magasabb fokú együttműködését találjuk, hiszen nem csupán gépkocsi szállító alegység és azt

mege erősítő, tároló szakszemélyzet van jelen, hanem a működő lépcső állományába tartozhat forgalomszabályozó részleg, rakodógép, technikai zárórészleg, élelemellátó alegység, vegyi-, sugárfelderítő és ór-biztosító katonák stb. Persze az ilyen összetétel elsősorban magasabbegység viszonylatában, a döntő időszakokban és a döntő irányban alkalmazott szállító lépcsőkre lesz jellemző.

A szállító lépcsők alapját azonban a gépkocsi szállító eszközök képezik, optimális összetételük több tényezőtől függ, melyek az alábbiak lehetnek;

a) A kibocsátott szállító lépcsők számát jelentősen befolyásolja, hogy a harc tevékenység vagy harccal kapcsolatos tevékenység folyamatában mikor, hol, és főleg hány olyan szituáció van, amely lehetővé teszi az egyes alárendeltek részére készletek átadását, azaz a tele és leürült járművek cseréjét vagy a terhek átrakását. Miután ezek a szituációk elsősorban az alegységek tevékenységéből eredően gyűrűznek tovább (mert a készletek átadását szállító jármű-harceszköz viszonylatban kell megkezdni), általában zászlóalj-ezred viszonylatban 2—3, a magasabbegység viszonylatában irányonként 2—3 szállító lépcső működése lehetséges.

b) Nyilvánvaló, hogy az egyes szállító lépcsőkbe kikülönített anyagok mennyiségét és összetételét a rendelkezésre álló összkészlet határozza meg. Ez azt jelenti, hogy ezekbe a szállító lépcsőkbe az adott tagozaton tárolt készleteknél valamivel kisebb mennyiséget lehet beosztani, ha a tartalékképzés szempontjait is figyelembe vesszük.

c) A szállítványok összetételét oszlop-technikai tényezők is befolyásolják. Mozgékonyosságuk abban az esetben van biztosítva, ha állományuk 10—30 db, sebesség és terepjáró képesség szempontjából kb. azonos gépjárműből áll. A 30 gépjárműből álló felső határt az is indokolja, hogy ennyi gépjármű szétbontakozásához, tehát anyagátadó vagy ellátó pont létrehozásához 45 perc szükséges, ami egyben megegyezik a terhek átrakási ideje középértékével is.

A 30 gépjármű ideális felső határ abból a szempontból is, hogy ez az anyagátvevőkkel együtt hozzávetőleg 60 db gépkocsit jelent, melynek szétbontakozásához 1,5—2 km² terület szükséges. Ez a harcrend sűrűségének követelményeit figyelembe véve egy zászlóalj vagy tüzérosztály által elfoglalt területnek felel meg.

d) A szállítványok összetételét befolyásolja egy olyan elvi együttható, mely a harc adott fázisában kifejezi az egyes anyagok szükségességének első- vagy másodrendűségét. Természetes, hogy ez az együttható a harc kezdeti szakaszában a lőszerkészletek, más szakaszaiban az akadályanyagok, páncéltörő lőszer, a harcnap vége felé pedig az üzemanyagkészletek javára alakul.

e) Hasonlóképpen befolyásolja a szállítvány összetételét egy olyan arány, vagy koefficiens, mely kifejezi, hogy a harcrend felépítéséből eredően az egyes irányokban milyen fegyvernemű vagy csapatnemű egységek és alegységek tevékenykednek.

Pl. Abban az irányban, ahol a sorozatvető üteg tevékenykedik és szétbontakozik, a sorozatvető lőszer igény 100, a másik irányban pedig 0 lesz.

Azt a folyamatot, melynek során a szállító-ellátó egységek, alegységek szervezetszerű kötelékeiből az anyagi biztosítás rendszerében működő mozgékony elemek kialakulnak, a 4. sz. mellékletben ábrázolom.